

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Σύγχρονη Ποίηση

Τίτλος:

«“Η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη | μέσα στον αέρα του κόσμου”. Διαβάζοντας ποιητές και ποιήματα της γενιάς του ’70»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΩΤΣΑΚΗ

Εφαρμογή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΩΤΣΑΚΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

«Η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη | μέσα στον αέρα του κόσμου». Διαβάζοντας ποιητές και ποιήματα της γενιάς του '70.

Εφαρμογή σεναρίου

Καλλιόπη Κωτσάκη

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Κωτσάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

Πρότυπο Πειραματικό Λύκειο Πανεπιστημίου Κρήτης (Ρέθυμνο)

Χρονολογία

Από 6-12-2013 έως 23-12-2013.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο μαθήματος

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η εφαρμογή του σεναρίου απαιτούσε:

- την ικανότητα των μαθητών να διαβάζουν ποιητικά κείμενα έχοντας κατακτήσει τη γνώση πως η ανάγνωση της ποιητικής τέχνης προϋποθέτει ανοιχτούς ορίζοντες. Και αυτό γιατί οι μαθητές για έξι διδακτικές ώρες διάβασαν για τη γενιά του '70, που δημιούργησε τη δική της ποιητική στη σύγχρονη νεοελληνική ποίηση. Επιπλέον γνωρίζοντας οι μαθητές, από τα προηγούμενα χρόνια του Λυκείου, τα χαρακτηριστικά στοιχεία της παραδοσιακής και μοντέρνας ποίησης, μπόρεσαν και κατανόησαν το πλαίσιο στο οποίο εμφανίστηκε η γενιά του '70 (πού, πότε, πώς και τι). Σε αυτό το σημείο καθοριστική για την εφαρμογή του σεναρίου ήταν η εύστοχη επιλογή εκ μέρους των μαθητών, με τη συμπαράσταση – βοήθεια της εκπαιδευτικού, των ποιητικών κειμένων προκειμένου να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών,
- την εξοικείωση των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας αλλά και με το συνδυασμό μεθόδων διδασκαλίας (εισήγηση, κατευθυνόμενος διάλογος, εταιρική διδασκαλία), ενώ η οργάνωση του σεναρίου και το σφιχτό χρονικό περιθώριο είχε ως προϋπόθεση τη δημιουργία των ομάδων από τη διδάσκουσα και τη γνωστοποίησή τους στους μαθητές το χρονικό διάστημα μεταξύ της α΄ και β΄ φάσης του σεναρίου,
- την ικανοποιητική γνώση των προγραμμάτων του Η/Υ: Μηχανή Αναζήτησης, Πρόγραμμα Επεξεργασίας Κειμένου (ΠΕΚ), λογισμικό παρουσίασης, χρήση του www.wordle.net, ανάρτηση αρχείων σε ηλεκτρονικό περιβάλλον (ιστολόγιο) συνεπικουρούμενη από τον κατάλληλο εξοπλισμό της αίθουσας διδασκαλίας με φορητό Η/Υ, βιντεοπροβολέα, πρόσβαση στο διαδίκτυο και την χρήση του εργαστηρίου Πληροφορικής, σε συγκεκριμένες ώρες της κυρίως ανάγνωσης, δημιούργησε το κατάλληλο περιβάλλον για την εφαρμογή του σεναρίου.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Κωτσάκη, «...η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη/μέσα στον αέρα του κόσμου...» Διαβάζοντας ποιητές και ποιήματα της γενιάς του '70, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο στην εφαρμογή του ολοκληρώθηκε σε τρεις φάσεις: η Α΄ φάση, πριν την ανάγνωση, ολοκληρώθηκε σε δύο διδακτικές ώρες, η Β΄ φάση, η κυρίως ανάγνωση, ολοκληρώθηκε σε τρεις διδακτικές ώρες και η Γ΄ φάση μετά την ανάγνωση σε μία διδακτική ώρα. Στην Α΄ φάση πριν την ανάγνωση προετοιμαστήκαμε για την ανάγνωση ποιητών και ποιημάτων της γενιάς του '70. Προσπαθήσαμε και γνωρίσαμε α) τα βασικά γεγονότα (κοινωνικά, ιστορικά, πολιτικά) που διαμόρφωσαν την πολιτισμική ζωή της δεκαετίας προκειμένου να κατανοήσουμε την «ατμόσφαιρα» που γέννησε τη συγκεκριμένη ποίηση και β) τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποιητικής γενιάς. Στη β΄ φάση, κυρίως ανάγνωση, διαβάσαμε ποιητές και ποιήματά τους που ανήκουν στη γενιά του 70. Μέσα από την ανάγνωση, τον σχολιασμό, τον κατευθυνόμενο διάλογο και τη συνεργασία των μελών των ομάδων και των ομάδων μεταξύ τους και με τη διδάσκουσα αναδείξαμε τους θεματικούς άξονες των ποιημάτων και προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε γιατί χαρακτηρίστηκε «ποιητική γενιά της αμφισβήτησης» και την αφηγηματική τεχνική, που χρησιμοποίησαν για να συνθέσουν τα ποιήματά τους. Παράλληλα, η αξιοποίηση των ΤΠΕ και ειδικότερα το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, το σύννεφο λέξεων, ο ψηφιακός υπομνηματισμός, η δημιουργία παρουσίασης βοήθησαν στην πληρέστερη κατανόηση και στην ανάδειξη της πολλαπλής ανάγνωσης.

Στη Γ΄ φάση, μετά την ανάγνωση, η ολομέλεια της τάξης διάβασε για τον ποιητή Αργύρη Χιόνη. Έτσι με βάση την ανάγνωση, τη συζήτηση και τις δραστηριότητες στην τάξη διαμορφώθηκε ένα μικρό αφιέρωμα για τον ποιητή. Η απάντηση στο ερώτημα που έθεσε η εκπαιδευτικός «γιατί διαβάζουμε ποίηση;» αποτέλεσε το επιμύθιο του διδακτικού σεναρίου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Οι ποιητές της γενιάς του '70 «ονομάστηκαν και ποιητές της αμφισβήτησης, επειδή θεωρήθηκε ότι η εριστικότητα του ύφους, που εκφράστηκε με το σαρκασμό, την ειρωνεία και τη ρεαλιστική γλώσσα είχε ως στόχο την αμφισβήτηση κάθε κατεστημένης αξίας. Αν και ο όρος αυτός αμφισβητείται...»¹ Διαβάσαμε ποιητές και ποιήματα της γενιάς του 70 και γνωρίσαμε την πολλαπλή ανάγνωση του όρου «αμφισβήτηση» για μια εποχή ανατρεπτική, που οι επιδράσεις της καθόρισαν και διαμόρφωσαν στάσεις ζωής μέχρι σήμερα.

Ο τίτλος του σεναρίου «... η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη/ Μέσα στον αέρα του κόσμου...», (στίχοι του ποιητή Λευτέρη Πούλιου), επεσήμανε από την αρχή την υιοθέτηση εκ μέρους μας μιας απορηματικής στάσης γύρω από την αμφισβήτηση, τον ορισμό και την έκφρασή της, στα ποιητικά κείμενα της γενιάς του '70.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώξαμε οι μαθητές:

- να γνωρίσουν την ποίηση της γενιάς του '70 και να αντιληφτούν ένα μέρος του ιδεολογικού προβληματισμού της, όπως διαμορφώθηκε στο πλαίσιο ενός κόσμου που καθοριζόταν από τον ψυχροπολεμικό μετεμφυλιακό φόβο και την αντιμετώπιση της ζωής «ως μια ποιητική πράξη που επαναλαμβάνεται και

¹ ΚΝΛ Γ΄ Λυκείου, Ποιητές της δεκαετίας του 70, Αθήνα, ΟΕΔΒ, σελ. 12

παίρνει διάφορες μορφές, στην τέχνη, στον λόγο, στον έρωτα, στην καθημερινότητα, στη σκέψη, ακόμη και στην πολιτική.»

- να στοχαστούν για το ρόλο της ποίησης στην προσπάθεια συνειδητοποίησης των κοινωνικών-πολιτισμικών προβλημάτων κάθε εποχής,

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές

- να κατανοήσουν την ποιητική γραφή της γενιάς. Ειδικότερα να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά που διαμόρφωσαν το γλωσσικό κώδικα της γενιάς: ριζοσπαστικές γλωσσικές επιλογές, απουσία εντυπωσιακού λεξιλογίου, λιτός λόγος, υπερρεαλιστικές εικόνες. Μια αντισυμβατική χρήση της γλώσσας, που οδήγησε στη διαμόρφωση ενός ύφους έντονα πεζολογικού,
- να αντιληφτούν τη χρήση της ειρωνείας, λεκτικής και καταστασιακής, ως μέσο έκφρασης της ανατρεπτικής διάθεσης και της αμφισβήτησης των δημιουργών,
- να γνωρίσουν μερικά από τα σύμβολα που οι ποιητές της γενιάς του '70 δημιούργησαν και χρησιμοποίησαν στο έργο τους,
- να κατανοήσουν κάποια από τα θέματα που αναδεικνύει το ποιητικό τοπίο της γενιάς του '70 όπως η μνήμη, η πατρίδα και ιδιαίτερα ο γενέθλιος τόπος, ο σύγχρονος πολιτισμός και η στάση του ποιητικού υποκειμένου, ο κοινωνικός προβληματισμός, η ποίηση και η πολιτική.

Γραμματισμοί

Με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του σεναρίου οι μαθητές μπορούσαν:

- να εντοπίζουν στα ποιήματα της γενιάς του '70 την αμφισβήτηση, όπως ο κάθε δημιουργός την παρουσίαζε,
- να αναδεικνύουν τον ιδεολογικό προσανατολισμό της γενιάς του '70 στο πλαίσιο ενός κόσμου αλλαγής,

- να αντιλαμβάνονται και να εντοπίζουν τις επιδράσεις που δέχτηκαν οι ποιητές της γενιάς του '70 από το δημοτικό τραγούδι, από το εγγύτερο και απώτερο ποιητικό παρελθόν, από την beat λογοτεχνία και τα ελευθεριακά κινήματα της Ευρώπης και της Αμερικής,
- να διαβάζουν τα ποιήματα της γενιάς του '70 ως πολιτισμικό καθρέφτη της εποχής,
- να διατυπώνουν τον προσωπικό τους λόγο ως προς τα θέματα, την τεχνική και τη θέση της γενιάς του '70 στη νεοελληνική λογοτεχνία και γενικότερα στο πολιτισμικό γίγνεσθαι.

Καθώς αξιοποιήθηκαν οι ΤΠΕ σε όλες τις φάσεις της διδακτικής πορείας του σεναρίου οι μαθητές με την ολοκλήρωσή του μπορούσαν:

- να αναζητούν πληροφορίες σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους ανάλογους του γνωστικού αντικείμενου και της έρευνας. (H/Y με σύνδεση στο διαδίκτυο, φυλλομετρητής Mozilla firefox, Google Chrome, κ.α., μηχανή αναζήτησης Google, Youtube).
- να αναζητούν στα ηλεκτρονικά λεξικά (Λεξικό της κοινής νεοελληνικής του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας) τη χρήση, ερμηνεία, ετυμολογία λέξεων και εκφράσεων με στόχο την ανάπτυξη αλλά και τη βελτίωση της εκφραστικής τους ικανότητας.
- να αντιλαμβάνονται την κατασκευαστική πλευρά της λογοτεχνίας όταν χρωματίζουν λέξεις ή εκφράσεις ή περιόδους στο κείμενο, ή εντοπίζουν και χρωματίζουν συγκεκριμένα εκφραστικά μέσα ή αντικαθιστούν λέξεις ή αλλάζουν τη γραμματοσειρά ή το μέγεθός της. (πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου Microsoft world, σύννεφο λέξεων www.wordle.net),
- να κατανοήσουν με τον ψηφιακό υπομηματισμό ότι μπορούν να διαβάσουν και να νοηματοδοτήσουν κάθε ποιητικό κείμενο, ανάλογα με την προσωπική τους πρόσληψη,

- να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα. (πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων (PowerPoint), Windows Movie Maker (video) . Ο συνδυασμός λόγου, εικόνας, ήχου παρουσιάζει μια άλλη ανάγνωση του κειμένου,
- να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους στο ιστολόγιο του μαθήματος καθώς αναρτούσαν τις εργασίες τους.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο κατά την εφαρμογή του ολοκληρώθηκε σε τρεις φάσεις (*Πριν την ανάγνωση, Ανάγνωση, Μετά την ανάγνωση*) και στηρίχτηκε στον συνδυασμό διδακτικών μεθόδων. Κεντρική θέση είχαν η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας αλλά και η ταυτόχρονη συζήτηση ανά ζεύγη (εταιρική).

Στην Α' φάση, *Πριν την ανάγνωση*, η μετωπική διδασκαλία, ο κατευθυνόμενος διάλογος και η ταυτόχρονη εταιρική (ανά ζεύγη) συζήτηση ανέδειξαν τον στόχο και τον σχεδιασμό της διδακτικής πορείας του σεναρίου. Η Α' φάση (δύο ώρες) πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα διδασκαλίας με φορητό Η/Υ, με σύνδεση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα. Αφού γράφτηκε ο τίτλος του σεναρίου στον πίνακα, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε ως αφορμή, η ολομέλεια γνώρισε την ποιητική γενιά του '70 και τα χαρακτηριστικά της. Η εκπαιδευτικός με σύντομη εισήγηση (μετωπική διδασκαλία) έδωσε το ιστορικό κοινωνικό πλαίσιο της εποχής για την Ελλάδα και τον κόσμο. Στη συνέχεια και μετά την ανάγνωση των ποιημάτων της γενιάς του '70, που ανθολογούνται στο σχολικό βιβλίο, οι μαθητές επέλεξαν τα ποιήματα για τη Β' φάση της ανάγνωσης. Στη Β' φάση της ανάγνωσης (τρεις διδακτικές ώρες) οι μαθητές δούλεψαν με συνδυασμό διδακτικών μεθόδων κυρίως όμως με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, καθώς βοήθησε στην καλύτερη οργάνωση της διδακτικής πορείας, στην κατανόηση και εμβάθυνση του γνωστικού αντικειμένου, στη δημιουργική συνεργασία μαθητών μεταξύ τους και με τη διδάσκουσα. Διάβασαν τα ποιήματα που επέλεξαν και δούλεψαν στο εργαστήριο της πληροφορικής. Ανάρτησαν τις εργασίες στο ιστολόγιο του μαθήματος. Η εκπαιδευτικός απάντησε σε απορίες, στήριξε την έρευνα, καθοδήγησε και έθεσε ερωτήματα. Με την αξιοποίηση των ΤΠΕ

οι μαθητές αντιμετώπισαν κριτικά τις πληροφορίες, εμβάθυναν στο γνωστικό αντικείμενο και δημιούργησαν απλά και πολυτροπικά κείμενα. Στη Γ΄ φάση μετά την ανάγνωση (μία διδακτική ώρα) οι μαθητές διάβασαν για τον ποιητή Αργύρη Χιόνη, παρακολούθησαν συνεντεύξεις του, στίχους και κείμενά του.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η ποιητική γενιά του '70 δέχτηκε επιρροές από το εγγύτερο και απώτερο ποιητικό παρελθόν, από τη δημοτική ποίηση, από τη beat λογοτεχνία, την ποπ κουλτούρα και τα ελευθεριακά κινήματα της Αμερικής και της Ευρώπης και έθεσε στο κέντρο του στοχασμού της τη συνείδηση που αντιτίθεται σε κάθε μορφή ιδεολογικού κομφορμισμού, τον κοινωνικό προβληματισμό, τον φόβο, την αμφισβήτηση, την άρνηση έναντι του κατεστημένου. Ένας τέτοιος στοχασμός αποτέλεσε και αποτελεί πρόκληση για την εφηβική σκέψη με συνέπεια την ένταξη της ποιητικής γενιάς του '70 στα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των μαθητών του Λυκείου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

«Σκοπός της διδασκαλίας της λογοτεχνίας είναι η ουσιαστική επαφή των μαθητών με αντιπροσωπευτικά έργα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, εθνικής και παγκόσμιας, καθώς και με έργα σύγχρονα που τροφοδοτούν τη συζήτηση γύρω από σύγχρονα προβλήματα και νέες αισθητικές τάσεις...» σύμφωνα με το Π.Σ. και τις οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων και ιδιαίτερα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γενικής Παιδείας στην Γ΄ Λυκείου. Στη διδακτέα ύλη της Λογοτεχνίας προτείνονται κείμενα ποίησης και πεζογραφίας από τη μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία.

Στην προσπάθειά μας να αξιοποιήσουμε τη διδασκαλία της λογοτεχνίας «ως προνομιακού μέσου για τη συνειδητοποίηση, διερεύνηση και κριτική κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμικών κατηγοριών, αναπαραστάσεων, διακρίσεων και αξιών στη βάση των οποίων κατανοούμε την κοινωνική, ιστορική και πολιτισμική μας

εμπειρία και συγκροτούμε την κοινωνική μας ταυτότητα» (Ομάδα έρευνας για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας, «διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο..., μια νέα πρόταση διδασκαλίας», εκδ. τυπωθήτω, σελ. 24) αποφασίσαμε και συνδυάσαμε το παλαιό πρόγραμμα σπουδών για τη λογοτεχνία με την προοπτική του νέου προγράμματος σπουδών για τη λογοτεχνία, όπως εφαρμόστηκε στην Α΄ Λυκείου.

Επιλέξαμε και διαβάσαμε, με βάση τα ανθολογημένα ποιήματα του σχολικού βιβλίου της Γ΄ Λυκείου, ποιητές και ποιήματα της γενιάς του '70 και τα διαβάσαμε με την προοπτική του νέου προγράμματος σπουδών για τη λογοτεχνία πιστεύοντας στην ανταπόκριση των μαθητών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

- Μηχανή αναζήτησης (Google) και φυλλομετρητής (Mozilla Firefox, Google Chrome, κ.α.): οι μαθητές με τη χρήση της μηχανής αναζήτησης α) επισκέφτηκαν τον διαδικτυακό χώρο του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού· συγκεκριμένα, την ιστοσελίδα Ελληνική ιστορία, από τους Ιστορικούς κόμβους του ιδρύματος, και πλοηγήθηκαν στο κεφάλαιο «η σύγχρονη Ελλάδα 1945-2000» και ειδικότερα τις ενότητες 1960-1970, 1970-1980, με στόχο την ενημέρωση για το ιστορικό-κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο η γενιά του '70 γεννήθηκε και εκφράστηκε, β) επισκέφτηκαν τον διαδικτυακό χώρο του YouTube και παρακολούθησαν συγκεκριμένες σύντομες ψηφιακές ταινίες (video) ή videoclips και κατανόησαν την περιρρέουσα ατμόσφαιρα μέσα στην οποία η γενιά του '70 έθεσε τον δικό της στόχο και παρουσίασε το στοχασμό της, γ) επισκέφτηκαν την ψηφιακή βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού και διάβασαν κάποια από τα ανθολογημένα ποιήματα των εκπροσώπων της γενιάς, δ) επισκέφτηκαν τον διαδικτυακό χώρο της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα και με τη χρήση του ηλεκτρονικού λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής υποστηρίχτηκαν στον τομέα της κατανόησης των πληροφοριών και στην εμπάθυσή τους με απώτερο στόχο την κριτική αποτίμησή τους, ε) είχαν τη δυνατότητα να επισκεφτούν το ψηφιοποιημένο

αρχείο έγκυρων εφημερίδων και περιοδικών και με την αναζήτηση άρθρων, δοκιμίων και κυρίως ένθετων, απέκτησαν ευρύτερη γνώση αναφορικά με τη γενιά του '70.

- Πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου: Οι μαθητές με τη χρήση του κατανόησαν την κατασκευαστική πλευρά της λογοτεχνίας όταν χρωμάτισαν λέξεις ή εκφράσεις ή περιόδους στο κείμενο, ή εντόπισαν και χρωμάτισαν συγκεκριμένα εκφραστικά μέσα ή αντικατέστησαν λέξεις ή άλλαξαν τη γραμματοσειρά ή το μέγεθός της. Επίσης οι μαθητές συνεργαζόμενοι παρήγαγαν γραπτό λόγο και δημιούργησαν πολυτροπικά κείμενα.. Ο ψηφιακός υπομνηματισμός του κειμένου με τη δημιουργία υπερδεσμών απόδειξε τη δημιουργική παρέμβαση των μαθητών στο κείμενο και υπογράμμισε τη διαφορετική αναγνωστική πρόσληψη, που μπορεί να έχει.
- Πρόγραμμα Δημιουργίας Παρουσιάσεων (PowerPoint): οι μαθητές δημιούργησαν πολυτροπικά κείμενα. Ο συνδυασμός λόγου (συμπεριλαμβανομένου και του ιδιότυπου ηλεκτρονικού λόγου του προγράμματος παρουσίασης), εικόνας, ήχου, κίνησης καλλιέργησε την κριτική, δημιουργική σκέψη των μαθητών.
- Η εφαρμογή <http://www.wordle.net> έδωσε την δυνατότητα στους μαθητές να δημιουργήσουν «σύννεφα λέξεων» (word clouds). Έτσι οι μαθητές αντιλήφθηκαν την κατασκευή του κειμένου (ποιήματος/πεζού), εντόπισαν λέξεις-κλειδιά και ανέδειξαν πιο εύκολα και παραστατικά τις προσωπικές τους σκέψεις για το κείμενο, που διάβασαν.
- Ιστολόγιο: οι μαθητές ανάρτησαν τις εργασίες τους και είχαν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν και έξω από τη σχολικής αίθουσα.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Λυκείου

Τζένη Μαστοράκη, [«Περίληψη»](#)

Λευτέρης Πούλιος, [«Δρόμοι»](#)

Δήμητρα Χριστοδούλου, [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#)

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Άλλεν Γκίνσπεργκ, [«Wohl \(Ουρλιαχτό\)»](#)

Αντώνης Σαμαράκης, [«Το νυχτερινό σχολά»](#)

Αργύρης Χιόνης, [«Το οριζόντιο ύψος \(απόσπασμα\)»](#)

Αργύρης Χιόνης, [«Απουσία»](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

[«Ποιητές της δεκαετίας του '70»](#). (Στο εισαγωγικό σημείωμα του σχολικού βιβλίου)

[«Δεν υπάρχει τίποτα που να έχει απομείνει γερό. Και προσκυνούμε το αδειανό, το τιποτένιο...»](#). Συνέντευξη του ποιητή Λευτέρη Πούλιου στην Άννα Γκριμάνη. *Καθημερινή*, 01-03-2009.

Αργύρης Χιόνης [«Το οριζόντιο ύψος και άλλες αφύσικες ιστορίες»](#)

Ταινίες

[Beatles, «Imagine»](#)

[Γρηγόρης Λαμπράκης](#)

[Μεγάλες νύχτες, μικρά πρωινά, \(Μάης 68-εισαγωγή\)](#)

[Μνήμες του Μάη του 68](#)

[Παιδιά στα φανάρια](#)

[Σωτήρης Πέτρουλας](#)

[Πόλεμος του Βιετνάμ](#)

[Τηλεοπτική συνέντευξη του Αργύρη Χιόνη \(21/3/2011\)](#)

[Why do we read and write poetry? \(Dead Poets Society\)](#)

Τραγούδια

«[Το νυχτερινό σχολά](#)» από το cd *Ο τραγουδιστής*, στίχοι: Αντώνης Σαμαράκης, μουσική: Χρήστος Νικολόπουλος, ερμηνεία: Γιώργος Νταλάρας. Το cd έκδοση της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ 2011.

«[Τα παράξενα πουλιά του San Fransisco](#)» από το cd *Beat Poetry*, μουσική και ερμηνεία: Χάρης και Πάνος Κατσιμίχας. Οι στίχοι του συγκεκριμένου τραγουδιού είναι απόσπασμα από το ποίημα του Allen Ginsberg "Τραγούδι" ("Song", 1954) που περιλαμβάνεται στη συλλογή "Howl and other poems" (1956). Μουσική

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση: Πριν την ανάγνωση

1^η και 2^η διδακτική ώρα

Δουλέψαμε στη σχολική τάξη σε ολομέλεια. Απαραίτητος ήταν ο Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο και ο βιντεοπροβολέας. Γράψαμε στον πίνακα τον τίτλο του σεναρίου: «...η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη/μέσα στον αέρα του κόσμου...» διαβάζοντας ποιητές και ποιήματα της γενιάς του '70», και θέσαμε τα ερωτήματα: μπορούμε να ορίσουμε την «αμφισβήτηση»; Πώς αντιλαμβανόμαστε τους στίχους «... η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη/μέσα στον αέρα του κόσμου...» του Λευτέρη Πούλιου; Γνωρίζουμε τον ποιητή; Αν ναι, σε ποια γενιά εντάσσεται και ποια τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα; Οι μαθητές όρισαν την έννοια της αμφισβήτησης, δεν γνώριζαν τον ποιητή Λευτέρη Πούλιο. Μοιράστηκε [το κοινό φύλλο εργασίας](#). Έτσι το επόμενο βήμα μας ήταν η ανάγνωση από το σχολικό βιβλίο της ενότητας [«ποιητές της δεκαετίας του '70»](#).

Παράλληλα με την ανάγνωση, ο γραμματέας της ολομέλειας με τη βοήθεια της διδάσκουσας σημείωσε στον πίνακα τα χαρακτηριστικά της ποιητικής γενιάς του '70².. Ο πίνακας αναρτήθηκε στο ιστολόγιο. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα επισκεφτήκαμε τον διαδικτυακό χώρο του Ιδρύματος Μείζονος

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο afasiadrastiriotita.

Ελληνισμού, το κεφάλαιο [«η σύγχρονη Ελλάδα 1945-2000»](#) και ειδικότερα τις ενότητες [1960-1970](#), [1970-1980](#). Έγινε γνωστό στους μαθητές πως οι ποιητές της γενιάς του '70 εξέδωσαν την πρώτη ποιητική συλλογή τους μετά το 1965 και γι αυτό περιηγηθήκαμε τις δύο δεκαετίες και σχημάτισαν μία συνοπτική εικόνα των γεγονότων πολιτικών, κοινωνικών, ιστορικών. Ταυτόχρονα, η διδάσκουσα με σύντομη εισήγηση (μετωπική διδασκαλία) έκανε αναφορά στα πολύ σημαντικά γεγονότα που εξελίσσονταν παγκόσμια και επηρέασαν σημαντικά τον ποιητικό προσανατολισμό της γενιάς του '70 έτσι που και ανέδειξε την διαφοροποίησή της σε σχέση με τις προηγούμενες ποιητικές γενιές αλλά και φανέρωσε τις αισθητικές της αγωνίες. Παρακολουθήσαμε ένα σύντομο video για τον [πόλεμο του Βιετνάμ](#) και στη συνέχεια η αναφορά της διδάσκουσας στους ποιητές Άλλεν Γκίνζμπεργκ και Ουίλλιαμ Μπάροουζ ήταν η αφορμή για άλλη μια σύντομη εισήγηση με αναφορά στη beat λογοτεχνία στην Αμερική αλλά και το Μάη του '68 στην Ευρώπη και την Αμερική. [Είδαμε δύο σύντομα video. \(και το δεύτερο\)](#) Διαβάσαμε [ενδεικτικά στίχους από το «Ουρλιαχτό»](#) του Άλλεν Γκίνζμπεργκ και ακούσαμε ένα μελοποιημένο [απόσπασμα από το «Τραγούδι» του](#). Οι μαθητές διατύπωσαν ερωτήσεις και σχόλια και έκαναν φυσικά την αναγωγή στο παρόν.

Σημειώσαμε ως κατακλείδα πως για τη γενιά του '70 η ζωή θεωρείται ως μια ποιητική πράξη που επαναλαμβάνεται και παίρνει διάφορες μορφές, στην τέχνη, στον λόγο, στον έρωτα, στην καθημερινότητα, στη σκέψη, ακόμη και στην πολιτική.

Στη συνέχεια, η ολομέλεια με συζήτηση ανά ζεύγη (εταιρική) διάβασε τα ποιήματα της γενιάς που ανθολογούνται στο σχολικό βιβλίο και έθεσε προς διερεύνηση και συζήτηση τα ερωτήματα: Πώς άραγε προσλαμβάνουν οι νέοι ποιητές τα γεγονότα; Πώς η τέχνη της ποίησης εκφράζει το πνεύμα της εποχής; Μπορούμε να εντοπίσουμε μια στάση αμηχανίας της γενιάς απέναντι στο παρελθόν ή είναι μια στάση άρνησης και φόβου; Έχοντας μπροστά μας τα ποιήματα της γενιάς που μόλις διαβάσαμε τι παρατηρήσεις κάνουμε για τη γλώσσα που χρησιμοποιούν οι ποιητές; Η διδάσκουσα διάβασε την άποψη της Νόρας Αναγνωστάκη «οι ποιητές δανείζονται

τη δήθεν, αλλά διόλου ουδέτερη, καθημερινή γλώσσα, αλλά η ποιητική λειτουργία είναι απείρως πιο πολύπλοκη και τα σύμβολά της πολύ πιο σύνθετα όπως και σε όλες τις τέχνες που υπηρετούν τη διάρκεια...»³ και με κατευθυνόμενο διάλογο βοήθησε την ολομέλεια στη συζήτηση και κατέγραψε τις λέξεις-κλειδιά της συζήτησης στον πίνακα. Ταυτόχρονα, ο γραμματέας με τη βοήθειά της ανέλαβε τη σύνταξη μιας παραγράφου για τη γλώσσα της γενιάς του '70⁴ και την ανήρτησε στο ιστολόγιο.

Η ολομέλεια αποφάσισε στη Β' φάση, της *Κυρίως ανάγνωσης*, να διαβάσει τρία ποιήματα της γενιάς: [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#) της Δήμητρας Χριστοδούλου, [«Δρόμοι»](#) του Λευτέρη Πούλιου και [«Περίληψη»](#) της Τζένης Μαστοράκη.

Β' Φάση: Κυρίως ανάγνωση

3^η, 4^η και 5^η διδακτική ώρα

Δουλέψαμε στο εργαστήριο πληροφορικής σε ομάδες. Χωριστήκαμε σε πέντε ομάδες. Δύο ομάδες είχαν πέντε μέλη και τρεις ομάδες τέσσερα μέλη. Δύο ομάδες ανέλαβαν το ποίημα [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#) της Δήμητρας Χριστοδούλου, δύο ομάδες το ποίημα [«Δρόμοι»](#) του Λευτέρη Πούλιου και μία ομάδα το ποίημα της Τζένης Μαστοράκη [«Περίληψη»](#). Διαβάσαμε τα ποιήματα με βάση το φύλλο εργασίας.

Η 1^η και η 2^η Ομάδα διάβασαν το ποίημα [«Για ένα παιδί που κοιμάται»](#) της Δήμητρας Χριστοδούλου. Οι δύο ομάδες όρισαν η καθεμιά το γραμματέα της και με ατομική σιωπηλή ανάγνωση διάβασαν το ποίημα. Στη συνέχεια, με βάση [το φύλλο εργασίας](#), παρακολούθησαν το τηλεοπτικό σποτ [«παιδιά στα φανάρια»](#) από το «Χαμόγελο του παιδιού» και άκουσαν τους μελοποιημένους στίχους του Αντώνη Σαμαράκη [«Το νυχτερινό σχολά»](#). (χαμηλή ένταση- μουσική υπόκρουση και ανάγνωση των στίχων). Με τη χρήση του [www.wordle.net](#) οι ομάδες δημιούργησαν το σύννεφο λέξεων⁵ του ποιήματος και εντόπισαν τις λέξεις κλειδιά. Σχολίασαν τη

³ Νόρα Αναγνωστάκη, 1995, *Διαδρομή*, δοκίμια κριτικής (1960-1995), Αθήνα, Νεφέλη, σ. 181

⁴ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο [amfisbitisiAfasifiloergasias](#).

⁵ Βλ. ό.π. το [gfasidrastiriotita](#).

λέξη «κέρματα»⁶ καθώς την ανέδειξαν σε λέξη σύμβολο για το ποίημα. Έτσι, στη συνέχεια, στις ερωτήσεις της διδάσκουσας *ποιος ο τίτλος του ποιήματος; μας προϋποθέτει για το θέμα του;* οι απαντήσεις των μαθητών –μελών των δύο ομάδων– έδωσαν και το θέμα του ποιήματος: η παιδική εργασία σε συνάρτηση με την προσφυγιά, την κοινωνική περιθωριοποίηση, την ορφάνια, τη φτώχεια, την ξενιτιά. Οι μαθητές σημείωσαν πως ο τίτλος θα ταίριαζε ίσως σε νανούρισμα.

Στη συνέχεια, οι μαθητές των ομάδων εντόπισαν πως το ποίημα οργανώνεται χρονικά σε δύο αφηγηματικά επίπεδα (παρόν–παρελθόν)⁷ και σκιαγράφησαν το «τώρα» και το «τότε» του μικρού βιοπαλαιστή⁸. Με την παρέμβαση της διδάσκουσας σημείωσαν το αδίκημα σε βάρος του μικρού ήρωα που είχε ως αποτέλεσμα να βιώσει τη στέρηση, την τρυφερή εικόνα-αφιέρωση του τίτλου «Για ένα παιδί που κοιμάται,» με την οποία επισήμαναν τη διακριτική συναισθηματική εμπλοκή του αφηγητή στις απάνθρωπες συνθήκες ζωής και εργασίας του μικρού βιοπαλαιστή και μέσω της εικόνας των μηχανών, της παρομοίωσης τους «σαν άκακοι γίγαντες» ανέδειξαν την τραγική μοναξιά του και το μέγεθος του κοινωνικού προβλήματος. Σημείωσαν με έντονο σχολιασμό την αντίθεση του «τώρα»: η τιμιότητα του μικρού βιοπαλαιστή, ο αγώνας του για ζωή vs η εκμετάλλευση του από τον νυχτοφύλακα του εργοστασίου.

Η επαναδιάταξη του ποιητικού κειμένου, ώστε χρονικά να ξεκινά από το παρελθόν και να ακολουθεί το παρόν, υπογράμμισε για τους μαθητές τον τρόπο με τον οποίο η αφήγηση μετακινήθηκε μέσα από τη θύμηση σε ένα μακρινό «τότε», στη μακρινή πατρίδα του για να ξαναγυρίσει λίγο πριν το τέλος στο «τώρα» του δρόμου.

Οι μαθητές υπομνημάτισαν ψηφιακά το «τότε» του μικρού ήρωα⁹. Έτσι, ανέδειξαν τη φύση του παρελθόντος του. Παρουσίασαν τις μνήμες του. Έδωσαν τη δική τους ανάγνωση για το παρελθόν του μικρού παιδιού.

⁶ Βλ. ό.π. το xristodoulouAdrastiriotita.

⁷ Βλ. ό.π. το xristodoulouBdrastiriotita.

⁸ Βλ. ό.π. το xristodoulouGdrastiriotita

⁹ Βλ. ό.π. το xristodoulouDdrastiriotita.

Οι παρατηρήσεις των μαθητών για τη λιτή, καθημερινή γλώσσα του ποιήματος, ο σχολιασμός των στίχων- παρομοιώσεων, αλλά και η δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου με στόχο να παρουσιάσουν «το παιδί» και τις εικόνες του¹⁰ με λόγο, εικόνα, ήχο, κίνηση ολοκλήρωσαν την προσπάθεια των μαθητών να διαβάσουν το ποίημα και βοήθησαν στην κατανόηση της θέσης της ποιήτριας «Εκείνο που κάνει πραγματικά ωφέλιμη την ποίηση είναι η ποιότητά της. Αν δεν έχεις μέσα σου μια ψυχική ανταπόκριση, έναν εσωτερικό κραδασμό από όλα όσα γίνονται γύρω σου, το αποτέλεσμα σου θα είναι παγερό. Θεωρώ πως αν η ποιότητα του αποτελέσματος είναι υψηλή, τότε σίγουρα μέσα υπάρχει κοινωνικό ενδιαφέρον, παράλληλα με το υπαρξιακό και το αυστηρά προσωπικό».¹¹

Η 3^η και η 4^η Ομάδα διάβασε το ποίημα «Δρόμοι» του Λευτέρη Πούλιου. Οι δύο ομάδες όρισαν η καθεμιά το γραμματέα της και πήραν [το φύλλο εργασίας για τις τρεις διδακτικές ώρες.\(3^η,4^η,5^η\)](#) Ο ποιητής ήταν άγνωστος στους μαθητές. Έτσι αρχικά η διδάσκουσα βοήθησε τις δύο ομάδες να γνωρίσουν τον ποιητή. Παρέπεμψε τους μαθητές στην συνέντευξή του στην εφημερίδα [«Καθημερινή»](#) (Μάρτιος 2009), στην άποψη του R. Beaton ότι ο Λευτέρης Πούλιος είναι η ελληνική εκδοχή του Αμερικανού beatnik ποιητή Άλλεν Γκίνσπεργκ και στην ποιητική συλλογή του «Τα ποιήματα του Λευτέρη Πούλιου: επιλογή 1969-1978». Μετά τη σύντομη αναγνωστική περιήγηση στον ποιητικό κόσμο του Λευτέρη Πούλιου οι ομάδες διάβασαν το ποίημα «Δρόμοι», (πρώιμη ποιητική παραγωγή του Λ. Πούλιου «Ποίηση 1,2») και δημιούργησαν το σύννεφο λέξεων του ποιήματος¹². Εντόπισαν τις λέξεις κλειδιά.. Με παρέμβασή της η διδάσκουσα έθεσε στις ομάδες τις ερωτήσεις: *ο τίτλος του ποιήματος πού μπορεί να παραπέμψει; Γιατί απουσιάζει το άρθρο από τον τίτλο; Πώς οι «δρόμοι» τρέπονται σε σύμβολα; Τι σημαίνει «δρόμος»; Υπόσχεση φυγής; Περιπλάνησης; εξέγερσης; συνάντησης; Συνενοχής; Ελευθερίας; Αναζήτησης; τι*

¹⁰ Βλ. ό.π. το xristodoulouEdrastiriotita.

¹¹ <http://www.makthes.gr/news/arts/33004/>

¹² Βλ. .ο.π. το Bgfasidrastiriotitta.

μπορεί να αναζητούμε κάθε φορά στο δρόμο; Την αντισυμβατική, ελεύθερη ζωή; Μπορεί ο δρόμος να υποσχεθεί ένα τέλος, έναν προορισμό ή μπορεί απλά να υποσχεθεί την περιπλάνηση και μόνο; Μπορεί ο δρόμος να είναι το σκηνικό πλαίσιο της καθημερινής δράσης; Μπορεί ο δρόμος να δρα ως παρατηρητής της ζωής;

Η συζήτηση των μαθητών-μελών των ομάδων φανέρωσε τις πολλές εκφάνσεις του δρόμου. Στη συνέχεια, η διδάσκουσα με σύντομη εισήγηση (κάθε φορά οι σύντομες εισηγήσεις της διδάσκουσας απευθύνονταν στην ομάδα αλλά και σε όλες τις άλλες ομάδες καθώς βοηθούσαν στην ανάκληση γνώσεων ή πρόσθεταν νέα γνωστικά στοιχεία) γνωστοποίησε ότι τα ποιήματα της συλλογής «Ποίηση 1,2» όπου ανήκουν και οι «Δρόμοι», φανερώνουν τις επιρροές του ποιητή από την αμερικάνικη beat λογοτεχνία, και μέσω αυτής ο ποιητής φανέρωσε μια ελληνική, πολιτικοποιημένη εκδοχή του μπητ στις συνθήκες δικτατορίας που βίωνε τότε η πατρίδα μας. Οι μαθητές σημείωσαν την ενιαία μορφή του ποιήματος και την αυτονόμηση των δύο τελευταίων στίχων και τη χρήση του β' ενικού προσώπου. Με τη βοήθεια του συννεφόλεξου επεσήμαναν τις λέξεις-εκφράσεις που αναφέρθηκαν στους δρόμους και τους νοηματοδότησαν. Εντόπισαν, επίσης, τα εκφραστικά μέσα και τα σχήματα λόγου, παρουσίασαν την κυριολεκτική και μεταφορική λειτουργία των δρόμων στο ποίημα. Κατέγραψαν τις παρατηρήσεις τους για τον αφηγητή του ποιήματος¹³. Με αφορμή τον στίχο «Δρόμε, σάβανο του Γρηγόρη, του Σωτήρη, του Τάσου» και τη βοήθεια της διδάσκουσας οι μαθητές αναφέρθηκαν στο ρόλο των δρόμων όταν γράφεται η Ιστορία και σημείωσαν τη λειτουργία των δρόμων ως χρονοδείκτες με την αναφορά των ονομάτων: Γρηγόρης Λαμπράκης, Σωτήρης Πέτρουλας, Τάσος Τούσης. Στη συνέχεια, οι μαθητές συζήτησαν για τον ψηφιακό υπομνηματισμό και ζήτησαν τη βοήθεια της διδάσκουσας για να κατανοήσουν το στόχο του. Στη συνέχεια, υπομνημάτισαν το ποίημα ψηφιακά¹⁴, και έδωσαν τη δική τους ευρύτερη ανάγνωση. Οι μαθητές των δύο ομάδων με την ολοκλήρωση της

¹³ Βλ. ό.π. το dromoiadrastiriotita.

¹⁴ Βλ. ό.π. το dromoibrastiriotita.

δραστηριότητας διατύπωσαν πολύ θετικά σχόλια για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα και υπογράμμισαν το στοιχείο της προσωπικής παρέμβασης στην ανάγνωση του κειμένου.

Για την αυτονόμηση των δύο τελευταίων στίχων τόνισαν τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου και την αλλαγή του αφηγητή. Ο αφηγητής έγινε ένας από το πλήθος και το ποίημα με την εναλλαγή ετεροδιηγητικής και ομοδιηγητικής αφήγησης απόκτησε μια άλλη δομή.

Η δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου¹⁵ που να σχολιάζει τους χαρακτηρισμούς των δρόμων που οι μαθητές εντόπισαν στο ποίημα ολοκλήρωσε την ανάγνωση του ποιήματος. Η αναζήτηση και η επιλογή του υλικού έγινε σε συνεργασία όλων των μελών των δύο ομάδων στο εργαστήριο της πληροφορικής. Η ολοκλήρωση της δραστηριότητας έγινε από δύο μέλη των ομάδων σε χρόνο που κατόρθωσαν να βρουν και με τη συμπαράσταση της διδάσκουσας.

Η 5^η Ομάδα διάβασε το ποίημα της Τζένης Μαστοράκη «[Περίληψη](#)». Η ομάδα όρισε τον γραμματέα της και πήρε [το φύλλο εργασίας](#) για τις τρεις διδακτικές ώρες(3^η, 4^η, 5^η). Διάβασε το [βιογραφικό](#) της ποιήτριας και παρακολούθησε τη [συνέντευξη](#) της. Η ομάδα σημείωσε την απάντησή της στο ερώτημα τι είναι για σας η ποίηση; «...Είναι ένα μαγικό παραθυράκι που όταν το ανοίγω φεύγω προς τα όπου θέλω...» Η διδάσκουσα γνωστοποίησε στους μαθητές-μέλη της ομάδας πως το ποίημα «Περίληψη» ανήκει στη συλλογή *Το σόι* και έδωσε στην ομάδα ένα «μικρό ανθολόγιο» ποιημάτων από τη συγκεκριμένη συλλογή. Έδωσε τα ποιήματα: «τα γεννητούρια», «Σημείωση», «η θεία Πέρδικα», «Ιφιγένεια», «η πόρτα», «η χαρά της μητρότητας» και έτσι η ομάδα απόκτησε μια πρώτη και λίγο ευρύτερη αντίληψη της ποιητικής και της θεματικής της συλλογής. Οι μαθητές-μέλη της ομάδας διατύπωσαν αρκετά ερωτήματα για την Ποίηση και την ποιητική της γενιάς του '70 και εξέφρασαν τα συναισθήματα και τις σκέψεις που τους δημιούργησε η ανάγνωση των ποιημάτων. Η διδάσκουσα με κατευθυνόμενο διάλογο οδήγησε στην ανασύνθεση της

¹⁵ Βλ. ό.π. το dromoigdrastiriotita.

εποχής καθώς η γνώση της συντέλεσε στην κατανόηση της ποιητικής της Τ. Μαστοράκη. (1^η δραστηριότητα φύλλου εργασίας)

Στη συνέχεια, η ομάδα επικεντρώθηκε στην «Περίληψη» και αναζήτησε στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* τη σημασία της λέξης. [Περίληψη](#). Η διδάσκουσα με παρέμβαση της έδωσε τα ερωτήματα-αφόρμηση για την ανάγνωση του ποιήματος (ενδεικτικά): *η ποιήτρια προσπάθησε να αποδώσει περιληπτικά τη ζωή της; Σε αυτή της την προσπάθεια ποια συγγενικά ή μη πρόσωπα λειτούργησαν ως οδοδείκτες; Ποια εικόνα σχηματίσατε για την πραγματικότητα της ποιήτριας; Πώς θα χαρακτηρίζατε την ατμόσφαιρα που σκιαγραφείται στο ποίημα και γιατί; Ποιος ο στόχος του ποιητικού υποκειμένου; Ποια μέσα χρησιμοποίησε η ποιήτρια για να συνθέσει την «Περίληψη»;*

Η ομάδα δημιούργησε το σύννεφο λέξεων του ποιήματος¹⁶ και με τη βοήθεια της διδάσκουσας με σχολιασμό και με κατευθυνόμενο διάλογο σημείωσε τα δύο χρονικά επίπεδα του ποιητικού κειμένου: παρελθόν (μου φόραγε, έπαιρνε, διπλοκλείδωνε, μέτραγε, κατάγραφε) και παρόν [(ώρα, ξορκίζει, κοιμάμαι, γίνεται). Για τη χρήση του παρατατικού η ομάδα υπογράμμισε ότι έτσι αναδείχτηκε η διάρκεια των ενεργειών και οι επιπτώσεις τους στο υποκείμενο. Στη συνέχεια η ομάδα μετέγραψε το ποιητικό κείμενο σε πεζό δημιουργώντας μια σελίδα ημερολογίου¹⁷.

Η ανάγνωση του ποιήματος ανέδειξε το ρόλο της μνήμης και ειδικά τη σχέση της με το υποσυνείδητο του ποιητικού υποκειμένου. Παράλληλα, επεσήμανε πως ο τόπος δράσης του ποιήματος είναι το υποσυνείδητο.

Η ομάδα επικέντρωσε την ανάγνωσή της στα πρόσωπα του ποιήματος¹⁸ στην εικόνα τους και στην παρουσία τους που στηρίχτηκε στην απουσία κάθε στοιχείου ατομικής περιγραφής. Κατά συνέπεια υπογράμμισε τη δράση των προσώπων ως

¹⁶ Βλ. ό.π. το Ggfasidrastiriotita.

¹⁷ Βλ. ό.π. το vmastoraki.

¹⁸ Βλ. το mastorakiGgdrastiriotita.

σύμβολα. Ο σχολιασμός της ομάδας ήταν έντονος για τη σχέση των προσώπων όπως καταγράφηκε από το ποιητικό υποκείμενο.

Η διδάσκουσα βοήθησε την ομάδα στην ανάγνωση των καταληκτικών στίχων: «...γίνεται ένα κεντημένο κάντρο/ που γράφει «Ελευθερία ή Θάνατος»...»¹⁹ με αποτέλεσμα την πρόσληψη της λεκτικής και καταστασιακής ειρωνείας, και την κατανόηση του αδιέξοδου και της ανατρεπτικής του παρουσίας.

Γ' Φάση, Μετά την ανάγνωση (6η διδακτική ώρα)

Δουλέψαμε στην αίθουσα διδασκαλίας αρχικά σε ολομέλεια και στη συνέχεια σε δύο μεγάλες ομάδες με φορητό Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα. Διαβάσαμε για τον ποιητή Αργύρη Χιόνη και με την παρέμβαση της εκπαιδευτικού επισκεφτήκαμε [την σελίδα του ποιητή στο ΕΚΕΒΙ](#) και [τον κόμβο βιβλιογραφικών δεδομένων biblionet](#) και διαβάσαμε αποσπάσματα από το έργο του και κριτικές. Παρακολουθήσαμε και [τη συνέντευξη που έδωσε ο ποιητής](#) με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης το Μάρτιο του 2011. Παράλληλα η εκπαιδευτικός μοίρασε [το φύλλο εργασίας \(κοινό\)](#) με δύο κείμενα του Αργύρη Χιόνη [«το οριζόντιο ύψος»](#) (απόσπασμα) και [«Απουσία»](#) και με μια εξαιρετικά σύντομη άσκηση δημιουργικής γραφής. (βλ.φάκελος τεκμηρίων χιονis).

Το ερώτημα της εκπαιδευτικού «γιατί διαβάζουμε ποίηση;» έδωσε το επιμύθιο για την ποιητική γενιά του '70. Μαθητές και διδάσκουσα κατέληξαν πως το [απόσπασμα από την ταινία «ο κύκλος των χαμένων ποιητών»](#)(του Peter Weir) αποτέλεσε το επιμύθιο για τη γενιά του 70 καθώς άνοιγε τον κύκλο της ανάγνωσης ποιητικών κειμένων.

¹⁹ Βλ. το mastorakiDdrastiriotita.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ Φάση πριν την ανάγνωση (κοινο)

Η ποιητική γενιά του '70 ενδιαφέρεται για τη γλώσσα. Η διαμόρφωση εκ μέρους της ενός νέου γλωσσικού ποιητικού κώδικα έχει ως στόχο τη γνωστοποίηση της διαφοράς της από τις δύο προηγούμενες μεταπολεμικές γενιές και την παρουσίαση των δικών της χαρακτηριστικών.

1^η δραστηριότητα

Αφού διαβάσουμε από το σχολικό βιβλίο την ενότητα «ποιητές της δεκαετίας του 70» συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποιητικής γενιάς του 70.

Χαρακτηριστικά της ποιητικής γενιάς του 70

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

2^η δραστηριότητα

Η ποιητική της γενιάς είναι ριζοσπαστική στις γλωσσικές της επιλογές. Χρησιμοποιεί

- λεξιλόγιο από το χώρο της τεχνολογίας και της βιομηχανίας για να παρουσιάσει τη στάση της έναντι της πραγματικότητας: ειρωνεία, αμφισβήτηση, άρνηση αλλά και ένταξη και παραδοχή,
- πολλά και διαφορετικά εκφραστικά μέσα και σχήματα λόγου στα κείμενα της.

Η Νόρα Αναγνωστάκη σημειώνει: «Οι ποιητές δανείζονται τη δήθεν, αλλά διόλου ουδέτερη, καθημερινή γλώσσα, αλλά η ποιητική λειτουργία είναι απείρως πιο πολύπλοκη και τα σύμβολά της πολύ πιο σύνθετα όπως και σε όλες τις τέχνες που υπηρετούν τη διάρκεια...»²⁰ και «... Η ποίηση τελικά έχει μιαν ακατανίκητη ροπή προς το ουσιώδες της ζωής μας, δηλαδή προς το δραματικό και διόλου χαρούμενο κλίμα... ...Είναι μια γενιά που σιχάθηκε την κατά κόρον δραματοποίηση του τραγικού, δηλαδή τελικά την ωραιοποίηση του μέσω της τέχνης και πέρασε ενσυνείδητα κι αποφασιστικά στη διακωμώδηση όχι του δραματικού αλλά του δραματοποιημένου ύφους...»²¹ Λαμβάνοντας υπόψη τη συζήτηση που προηγήθηκε, τα στοιχεία που γράψαμε στον πίνακα, τα σημεία που υπενθυμίζονται στο φύλλο εργασίας, διαβάζουμε, πρώτη ανάγνωση, ποιητές και τα ποιήματα της γενιάς του '70 που ανθολογούνται στο σχολικό βιβλίο

με στόχο να γράψουμε ένα κείμενο περίπου 100 λέξεων με τίτλο «Πρώτες σκέψεις για την ποιητική παρουσία της γενιάς του '70. Περιεχόμενο-Γλώσσα».

Το κείμενο αναρτάται στο ιστολόγιο του μαθήματος.

²⁰ Νόρα Αναγνωστάκη, 1995, Διαδρομή, δοκίμια κριτικής (1960-1995), Αθήνα, Νεφέλη, σελ. 181

²¹ Νόρα Αναγνωστάκη, όπ.π.σελ.183

Κυριως αναγνωση β΄φαση

1^η και 2^η ομάδα (3^η, 4^η και 5^η διδακτική ώρα)

δημητρα χριστοδουλου, [Για ένα παιδί που κοιμάται](#)

Εισαγωγικά: Το ποίημα της Δ. Χριστοδούλου «Για ένα παιδί που κοιμάται» ανήκει στην ποιητική συλλογή «Το κυπαρίσσι των εργατικών», που εκδόθηκε το 1981. Η ποιήτρια συνομιλεί με την κοινότητα και το ποίημα ως παράγωγο αυτής της συνομιλίας αναδεικνύει αφενός χαρακτήρες, καταστάσεις, συναισθήματα και αφετέρου συντελεί στη συνειδητοποίηση ότι η προσωπική παρέμβαση είναι ανάγκη της κοινωνικής πολιτισμικής ζωής.

Η Δ. Χριστοδούλου αισθάνεται ότι δεν μπορεί και δεν θέλει να κλείσει την πόρτα σε όσα εξακολουθούν να συμβαίνουν τριγύρω. Έτσι διατηρώντας στοιχεία από τη λογική της άρνησης της γενιάς του '70 παρουσιάζει ένα βαριά αλλοτριωμένο, κοινωνικό και πολιτικό τοπίο, το οποίο προκαλεί συνειδησιακό άγχος στους ποιητικούς ήρωες.

Το ποίημα σκιαγραφεί τη ζωή ενός μικρού μετανάστη-βιοπαλαιστή, ενός «παιδιού των φαναριών» και ειδικότερα αφηγείται τη μοναχική νύχτα και τον ύπνο του παιδιού στο μηχανοστάσιο του εργοστασίου.

1^η δραστηριότητα

Διαβάζουμε τους στίχους του Αντώνη Σαμαράκη «Το νυχτερινό σχολά». Η ανάγνωση των στίχων είναι ατομική ενώ σε χαμηλή ένταση- μουσική υπόκρουση τα μέλη των δύο ομάδων ακούνε τη μελοποίησή τους.

Στη συνέχεια παρακολουθούμε το τηλεοπτικό σποτ από το «Χαμόγελο του παιδιού».

Δημιουργούμε το σύννεφο λέξεων του ποιήματος. Το εκτυπώνουμε. Εντοπίζουμε τις λέξεις κλειδιά Η λέξη «κέρματα» αναδεικνύεται σε λέξη κλειδί του ποιητικού κειμένου. Ποια είναι η συμβολική της σημασία;

2^η δραστηριότητα

Εντοπίζουμε τα χρονικά αφηγηματικά επίπεδα του ποιήματος και με το Πρόγραμμα Επεξεργασίας Κειμένου τα χρωματίζουμε. Στη συνέχεια επαναδιατάσσουμε το ποίημα ώστε χρονικά να ξεκινά από το παρελθόν και να ακολουθεί το παρόν. Ποιες παρατηρήσεις θα σημειώναμε για τα δύο κείμενα;

3^η δραστηριότητα.

Δημιουργούμε το πορτρέτο του μικρού βιοπαλαιστή στο παρόν και στο παρελθόν συμπληρώνοντας τους παρακάτω πίνακες:

Το τώρα του μικρού μετανάστη-βιοπαλαιστή

ΜΕΡΑ	ΝΥΧΤΑ

Το «τότε» του μικρού ήρωα

ΠΑΤΡΙΔΑ	ΠΡΟΣΩΠΑ	«ΕΛΛΑΔΑ»

4^η δραστηριότητα

Διαβάζουμε το ποίημα και υπομνηματίζουμε ψηφιακά με τη δημιουργία υπερδεσμών τους στίχους 16-26 που αναφέρονται στο παρελθόν του μικρού βιοπαλαιστή.

5^η δραστηριότητα

Δημιουργούμε ένα πολυτροπικό κείμενο (λόγος, εικόνα, ήχος, κίνηση) ακολουθώντας τα βήματα:

- αναζητούμε λογοτεχνικά κείμενα (ποίηση – πεζογραφία) που έχουν πρωταγωνιστή το παιδί. (ενδεικτικά αναφέρουμε: Μ. Αναγνωστάκης «Στο παιδί μου...», Ν. Βρεττάκος, «Το παιδί με τα σπύρτα», Τ. Άγρας, «Το ξανθό παιδί», Ο. Ελύτης, «Η Μάγια». Παραπέμπουμε τους μαθητές των δύο ομάδων και στην ανθολογία «Τα ωραιότερα ποιήματα για το παιδί» των Θ. Καστανιώτη και Θ. Νιάρχου)

- αναζητούμε εικαστικό υλικό (εικόνες, φωτογραφίες, πίνακες ζωγραφικής, π. χ το αφιέρωμα [«Το παιδί στη νεοελληνική τέχνη»](#) της εφημερίδας «Καθημερινής».)
- Αναζητούμε μελοποιημένα ποιήματα ή τραγούδια.

Οι γραμματείς των δύο ομάδων αναρτούν τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους στο ιστολόγιο του μαθήματος.

3η και 4η ομάδα (3η, 4η και 5η διδακτική ώρα)

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ « Δρόμοι »

Εισαγωγικά: Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή «Ποίηση 1,2». Είναι από τα ποιήματα που Λευτέρη Πούλιου που φανερώνουν τις επιρροές που δέχτηκε από την αμερικάνικη beat λογοτεχνία. Στο ποίημα του Λ. Πούλιου οι δρόμοι άλλοτε αποτελούν το σκηνικό της δράσης και άλλοτε προσωποποιημένοι γίνονται φορείς της ιστορίας.

Ο Λευτέρης Πούλιος κτίζει το ποίημα κλιμακωτά καθώς διαλέγεται με τους δρόμους. Αρχικά δίδει την εικόνα των δρόμων, εστιάζει στην ποικιλία των οχημάτων που κινούνται σε αυτούς και κλιμακώνει την ένταση αναφερόμενος στους αγώνες του λαού, σε συγκεκριμένα τραγικά πολιτικά γεγονότα. Η κορύφωση δίνεται μέσα από το ερώτημα που ο ποιητής απευθύνει στους δρόμους « Ποια κατάρα πάνω σας έχει πέσει;»

Οι δυο τελευταίοι στίχοι έχοντας το ρόλο της κατακλείδας του ποιήματος παρουσιάζουν την προσδοκία του ποιητικού υποκειμένου για αλλαγή της ζωής, για αλλαγή του κόσμου.

1^η δραστηριότητα

Χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου χρωματίζουμε εικόνες και μεταφορές. Χρησιμοποιούμε διαφορετικό χρωματισμό και γράφουμε μία σύντομη παράγραφο με τα συμπεράσματά μας. Στη συνέχεια μεταγράφουμε το ποίημα τρέποντας, την ετεροδιηγητική αφήγηση σε ομοδιηγητική. Σημειώνουμε τις παρατηρήσεις μας από τη σύγκριση των δύο μορφών του ποιήματος σε μια δεύτερη παράγραφο έτσι που οι δύο παράγραφοι να αποτελούν ένα σύντομο κείμενο για την αφήγηση και τα εκφραστικά μέσα που ο Λευτέρης Πούλιος χρησιμοποίησε στους «Δρόμους».

2^η δραστηριότητα

Υπομνηματίζουμε ψηφιακά με τη δημιουργία υπερδεσμών το ποίημα του Λευτέρη Πούλιου «Δρόμοι». Το υπομνηματίζουμε για να φανερώσουμε τη δική μας πρόσληψη του ποιήματος.

3^η δραστηριότητα

Στο ποίημα ο δρόμος είναι φορέας δράσης και σημείο αναφοράς. Είναι ο δρόμος της ελπίδας και ο δρόμος της καταπίεσης. Είναι ο δρόμος της ζωής, ο πολιτικός δρόμος. Στο ποίημα αποδίδονται στους δρόμους οι προσδιορισμοί: «δρόμοι-παιάνες», «δρόμοι –γιορτής», «δρόμοι-αγωνία», «δρόμοι-φονιάδες».

Με δεδομένο ότι τα λογοτεχνικά κείμενα διασώζουν χαρακτηριστικά της πολιτικής – κοινωνικής ιστορίας που διαμορφώνουν ταυτότητες πολιτών και αποτελούν μια διαφορετικού τύπου μαρτυρία, αναζητούμε ποιήματα ή πεζά κείμενα, τραγούδια που αναφέρονται σε δρόμους, πλατείες, συνοικίες με στόχο να σχολιάζουμε τους προσδιορισμούς των δρόμων του ποιήματος με τη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου. (γραπτός λόγος, εικόνα, ήχος).

Οι γραμματείς των δύο ομάδων αναρτούν τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους στο ιστολόγιο του μαθήματος.

3η και 4η ομάδα (3η, 4η και 5η διδακτική ώρα)

ΤΖΕΝΗ ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ «Περίληψη»

Εισαγωγικά: Η «Περίληψη» είναι το εισαγωγικό ποίημα της συλλογής της Τζένης Μαστοράκη «Το σόι». Πρόκειται για την «... Περίληψη ενός βίου, δοσμένου μέσα από τα πράγματα και τα πρόσωπα σύμβολα...». Το κείμενο ανασυνθέτει την ατμόσφαιρα και το ήθος μιας εποχής με τόσο οικείο τρόπο ώστε να προκαλέσει την «αισθηματική πληρότητα που επιδιώκει η Μαστοράκη».

1^η δραστηριότητα

Η συλλογή εκδίδεται τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης 1978. Προκειμένου να γνωρίσουμε την Ελλάδα των χρόνων 1970 -1980, το ιστορικο-κοινωνικό πλαίσιο όπου εντάσσεται η συλλογή, επισκεπτόμαστε την ιστοσελίδα για την Ελληνική Ιστορία του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Διαβάζουμε τις σελίδες που αναφέρονται στο τέλος [της δεκαετίας του 1970](#) και στα [πολιτιστικά γεγονότα](#) της περιόδου και ξεφυλλίζουμε το αφιέρωμα από το ένθετο της εφημερίδας Καθημερινή με τον τίτλο [η Ελλάδα τη δεκαετία 1970-1980](#).

2^η δραστηριότητα

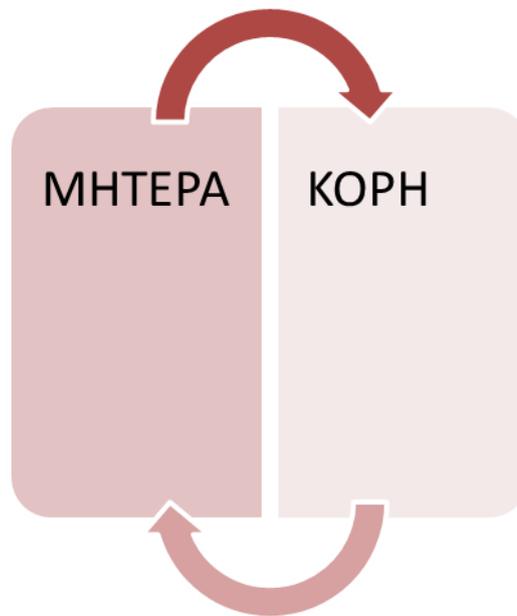
Στην «Περίληψη» η ποιήτρια Τζένη Μαστοράκη με ειρωνική διάθεση με γλώσσα απλή αλλά δραματική παρουσιάζει τη σχέση της με τη μητέρα και εκφράζει την ανατρεπτική της διάθεση.

Παίρνουμε τη θέση του ποιητικού υποκειμένου και μεταγράφουμε το ποιητικό κείμενο σε πεζό δημιουργώντας ένα κείμενο σε μια σελίδα του προσωπικού μας ημερολόγιου. Χρησιμοποιούμε το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου.

3^η δραστηριότητα

Το πρόσωπο με το οποίο η ποιήτρια συνδιαλέγεται στον ψυχικό της κόσμο είναι η μητέρα. Πρόσωπο κυρίαρχο και στην παιδική της ηλικία αλλά και στην ενηλικίωσή της.

Στο παραπάνω σχήμα συμπληρώνουμε λέξεις (ρήματα και ουσιαστικά) με βάση το κείμενο, που φανερώνουν το ρόλο της μητέρας στη ζωή της ποιήτριας.

4^η δραστηριότητα

Η Τζένη Μαστοράκη ολοκληρώνοντας την «Περίληψη» αναφέρεται σε «ένα κεντημένο κάντρο/ που γράφει «Ελευθερία ή θάνατος».

Γράφουμε μια παράγραφο με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου για να στηρίξουμε τη άποψη: «Η καταληκτική φράση «Ελευθερία ή θάνατος» δηλώνει τη διαφυγή του ποιητικού υποκειμένου με τη σάτιρα και τη λεκτική ανατροπή. Με την αμφισβήτηση.»

Η γραμματέας της ομάδας αναρτά τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους στο ιστολόγιο του μαθήματος.

Γ΄ΦΑΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ (6^η διδακτική ώρα)

Φύλλο εργασίας (κοινό).

Ο επίλογος του διδακτικού σεναρίου είναι αφιερωμένος στον ποιητή Αργύρη Χιόνη. «...Ο Χιόνης έζησε ως δημιουργός και ως απλή ανθρώπινη ύπαρξη πάνω στην αντίφαση του αμετάθετου, παρά τις περιπλανήσεις του, είτε μεταφορικές ήταν αυτές, της φαντασίας δηλαδή, είτε κυριολεκτικές, των άμεσων εμπειριών, των ταξιδιών του. Έφευγε και ξαναγύριζε στο ίδιο σημείο, σαν να μην είχε φύγει ποτέ! Αποκλίνει, από τους περισσότερους ποιητές του '70 στο ότι η ελλειπτική, μεταφορική γλώσσα γίνεται μέσο και όχι μορφικός αυτοσκοπός.... Η γλώσσα του απλή αλλά μεγάλης ικανότητας, ενίοτε, ειρωνική, ανατρεπτική, με λογοπαίγνια και παρετυμολογικές τάσεις...» (από το αφιέρωμα του περιοδικού «Έντευκτήριο» 14 Οκτωβρίου 2012)

Διαβάζουμε τα κείμενα: [«το οριζόντιο ύψος»](#) και [«Απουσία»](#) και προσπαθούμε να γράψουμε το δικό μας επιμύθιο, που θα αποτελέσει και το τέλος του διδακτικού σεναρίου για την Ποίηση της γενιάς του 70.

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η εφαρμογή του σεναρίου απέδειξε ότι το διδακτικό σενάριο θα μπορούσε να αποτελέσει κεφάλαιο ενός project με θέμα την beat λογοτεχνία και τις επιδράσεις που άσκησε γενικότερα στην ευρωπαϊκή και την ελληνική λογοτεχνία. Στο πλαίσιο του project οι μαθητές θα είχαν τη δυνατότητα να διαβάσουν ξένη λογοτεχνία, αμερικανική και ευρωπαϊκή και να γνωρίσουν πώς συνομιλεί η ελληνική ποίηση με την ξένη ποίηση π.χ. συνομιλούν σε ζητήματα ποιητικής ή και σε ζητήματα περιεχομένου; Επίσης, η ανάγνωση της beat λογοτεχνίας μπορεί να δώσει τη δυνατότητα να κατανοήσουν οι μαθητές αφενός τη σχέση ποίησης και πολιτικής ως τόπο της λογοτεχνίας και αφετέρου με την ποίηση να γνωρίσουν μια εποχή που διαμόρφωσε και επηρέασε τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Η γ' φάση του σεναρίου η «γνωριμία» με τον ποιητή Αργύρη Χιόνη θα μπορούσε να αποτελέσει κεφάλαιο του ομίλου φιλιανγνωσίας, καθώς οι μαθητές στο πλαίσιο του ομίλου διαβάζουν κείμενα λογοτεχνικά, γνωρίζουν λογοτέχνες και δραστηριοποιούνται με τη δημιουργική γραφή με στόχο τη διαμόρφωση αναγνωστικής κουλτούρας.

Η εφαρμογή του σεναρίου έδειξε επίσης ότι η Λογοτεχνία μπορεί να έχει συγκεκριμένο ρόλο στη διδασκαλία της ιστορίας. Οι μαθητές έδειξαν ζωηρό ενδιαφέρον στο πώς η εποχή (γεγονότα κοινωνικά, πολιτικά, ιστορικά) επηρεάζει το δημιουργό. Ο δημιουργός ευαίσθητος δέκτης εκφράζει αυτές τις επιρροές στην τέχνη του.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το διδακτικό σενάριο με τίτλο «...η Αμφισβήτηση είναι ευάλωτη/μέσα στον αέρα του κόσμου...» Διαβάζοντας ποιητές και ποιήματα της γενιάς του '70, εφαρμόστηκε σε έξι διδακτικές ώρες καθώς ο διδακτικός χρόνος για τη Λογοτεχνία Γενικής Παιδείας στην Γ' Λυκείου συμπιέζεται από την προσπάθεια να καλυφθεί όσο το

δυνατόν καλύτερα η ύλη της πανελλαδικά εξεταζόμενης νεοελληνικής γλώσσας. Η δυσκολία στο πώς θα πείσουμε τους μαθητές να μας ακολουθήσουν στην ανάγνωση της Λογοτεχνίας υπήρξε. Ξεπεράστηκε εν μέρει καθώς τα κείμενα άγγιζαν τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Ας σημειωθεί πως οι ίδιοι οι μαθητές επέλεξαν τα ποιήματα που διάβασαν στην β' φάση από το σχολικό βιβλίο της τάξης τους. Οι μαθητές έδειξαν ζωηρό ενδιαφέρον στις δύο διδακτικές ώρες της α' φάσης όταν παρουσιάστηκε το ιστορικό κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εμφανίστηκε η ποιητική γενιά του '70 όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο. Κατανόησαν τον όρο «αμφισβήτηση» και προσπάθησαν να εμβαθύνουν στη σχέση ποίησης και πολιτικής. Συνεργάστηκαν μεταξύ τους ως μέλη των πέντε ομάδων στη β' φάση. Δούλεψαν μέσα στην τάξη όχι όμως και στο σπίτι. Αυτό δυσκόλεψε την χρήση του ιστολογίου καθώς η ανάρτηση των εργασιών έγινε στο σχολείο από τους γραμματείς των ομάδων και τη διδάσκουσα σε εμβόλιμο χρόνο και με πίεση χρόνου. Οι δραστηριότητες με τις οποίες διάβασαν τα ποιήματα έπρεπε να ολοκληρώνονται στο σχολείο. Έτσι καταβλήθηκε προσπάθεια και ότι δραστηριότητα έφτασε ως το τέλος έγινε στο σχολείο. Αυτό στέρησε ίσως το σενάριο από την παραγωγή κειμένων μεγαλύτερης έκτασης. Επίσης λόγω του ωρολόγιου προγράμματος δεν ήταν δυνατόν να γίνουν κάποιες ώρες του σεναρίου στη δημόσια βιβλιοθήκη της πόλης. Μπορέσαμε όμως και χρησιμοποιήσαμε το εργαστήριο της πληροφορικής την ώρα της ανάγνωσης, β' φάση, και αυτό διευκόλυνε τη διδακτική πορεία του σεναρίου και το πιο βασικό γνώρισαν οι μαθητές της Γ' λυκείου ένα μέρος του νέου προγράμματος σπουδών για τη Λογοτεχνία με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Αντιμετώπισαν θετικά και με ενδιαφέρον δραστηριότητες ψηφιακού υπομνηματισμού των ποιητικών κειμένων, παρουσίασης τους ως πολυτροπικά κείμενα αλλά και τις δραστηριότητες που με έναν παιγνιώδη τρόπο ανέδειξαν την κατασκευή των λογοτεχνικών κειμένων. Βέβαια υπήρξαν και μαθητές που έδειξαν αδιαφορία καλυπτόμενοι από την αντίληψη εφόσον είναι γενικής παιδείας και είναι εκτός των πανελλαδικών είναι κάτι για αργότερα, όχι για τώρα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναγνωστάκη, Νόρα. 1995. Το στοιχείο της σάτιρας και του χιούμορ στη νεότερη ποιητική γενιά στο Διαδρομή .Δοκίμια κριτικής (1960-1995)175-196.Αθήνα:Νεφέλη
Κούρτοβικ, Δημοσθένης.[1995]2009.Ελληνες μεταπολεμικοί συγγραφείς.55-56, 150-151,148-149, 199-200.

Μαστοράκη, Τζένη. [1978] 1990. Το Σόι Αθήνα: Κέδρος.

Παντζαρέλας, Παναγιώτης. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕστη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf

Παπαγεωργίου, Κώστας. 1989. Η γενιά του '70. Ιστορία- Ποιητικές διαδρομές. Αθήνα: Κέδρος.

Πούλιος, Λευτέρης.[1982]2001. Ποιήματα Επιλογή 1969-1978.Αθήνα: Κέδρος.

Beaton Roderick.[1994]1996.Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία.330-354. Αθήνα:Νεφέλη

Dyck van Karen,[1998]2002 Η Κασσάνδρα και οι λογοκριτές στην ελληνική ποίηση 1967-1990. 105-143.Αθήνα: Άγρα.

Διαδικτυακοί τόποι

Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Ιστορικός κόμβος [«η σύγχρονη Ελλάδα 1945-2000»](#)

[ΕΚΕΒΙ](#)

[ΒΙΒΛΙΟΝΕΤ](#)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα ποιήματα της Τζένης Μαστοράκη (βλ. στον Φάκελο parartima_genia_70_amfisbitisi το αρχείο poiisimastoraki) από τη συλλογή της με τον τίτλο *Το σόι που* δόθηκαν στην ομάδα των μαθητών που διάβασε το ποίημα «Περίληψη» από την ίδια συλλογή.

Αντώνη Σαμαράκη, *Το νυχτερινό σχολά.* (βλ. στον Φάκελο parartima_genia_70_amfisbitisi το αρχείο Samarakitonyxterinosxola)

Αργύρης Χιόνης, «Το οριζόντιο ύψος» (βλ. ό.π. το αρχείο argirisxionistoorizontioixos)

Αργύρης Χιόνης, «Απουσία» (βλ. ό.π. το argirisxionisapousia)